

науково-практичне видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vasu.gov.ua/nkr/nauk_praci/styagnenna_pod_borgu/.

3. Кравчук В.М. Стягнення податкового боргу: судовий аспект: моногр. / В.М. Кравчук, І.Я. Олендер. – Львів: Вид-во «Бона», 2015. – 204 с.

4. Податковий кодекс: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Цюпик Володимир Володимирович, *головний економіст відділу доходів та економічного аналізу Управління фінансів Монастириської РДА*

СУТІСНО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

В умовах бюджетної децентралізації для забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів надзвичайно важливу роль відіграє ефективне формування доходної частини місцевих бюджетів. Для всіх країн світу з розвинутою економікою характерна специфічна система формування доходів місцевих бюджетів, функціонування якої залежить від багатьох факторів. Як свідчить практика, найбільший вплив на формування доходів місцевих бюджетів справляють саме політичні та економічні фактори. Соціально-економічний розвиток суспільства та фінансові можливості окремих адміністративно-територіальних одиниць і держави в цілому залежить від якісної організації формування доходів місцевих бюджетів, що зумовлює надалі належне їх виконання. Тому для розвитку як теоретичних підходів, так і вирішення практичних завдань важливе значення має дослідження концептуальних основ формування місцевих бюджетів.

Питання, що стосуються особливостей та проблем формування місцевих бюджетів знайшли своє відображення

у наукових працях таких вчених, як: О. Базилевича, С. Буковинського, О. Василика, В. Дем'янишина, А. Єпіфанова, О. Кириленко, М. Карліна, В. Кравченка, М. Кульчицького, І. Луніної, Ц. Огня, В. Опаріна, К. Павлюк, Ю. Пасічника, В. Федосова, С.Юрія та ін.

У науковій літературі відсутні єдині підходи до визначення сутності доходів місцевих бюджетів, що дає змогу виявити багатогранність даного поняття.

Так, Бюджетним кодексом України подано лише узагальнене визначення терміну “доходи бюджету”, під яким розуміються податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ) [2].

Однак, науковцями розглядаються різні твердження стосовно сутності доходів бюджетів загалом, так і, зокрема, що стосується місцевих бюджетів. Так, С.І. Юрій, Й.М. Бескид під доходами бюджетів розуміють частку централізованих ресурсів держави, що

виражає економічні відносини, які виникають в процесі формування фондів грошових коштів [14, с. 36]. У даному твердженні основна увага акцентована на вартісному та розподільчому характері, відображається матеріальний зміст і призначення.

Аналогічним є трактування доходів місцевих бюджетів російськими вченими Л. Дробозиною, Ю. Константіною, Л. Окуневою, які виокремлюють такі джерела доходів місцевих бюджетів, як: місцеві податки і збори, неподаткові надходження, надходження з бюджетів вищих рівнів [5, с. 128].

На відміну від зазначеного, у дослідженнях Г.Б. Поляка, М.В. Романовського, О.В. Врублевського, Б.М. Сабантідоходи бюджету розглядаються як сукупність економічних відносин, що виникають між державою та юридичними і фізичними особами [10, с. 64; 11, с. 345]. Такої ж думки дотримується і О.Р. Романенко, деталізуючи, що такі відносини виникають у процесі формування бюджетного фонду [12, с. 167].

А.М. Бабич, Л.П. Павлова під доходами бюджетів розуміють частину національного доходу, яка централізується в бюджетах різних рівнів, виділяючи такі джерела їх мобілізації, як податкові і неподаткові надходження, доходи від використання майна, яке являється державною та муніципальною власністю [1, с. 217].

Таким чином, доходи бюджетів визначаються як грошові надходження в основний загальнодержавний фонд, необхідний для забезпечення стабільного розвитку всіх секторів економіки, покращення матеріального добробуту громадян, їх культурного розвитку, за-

безпечення обороноздатності країни, утримання державних органів влади тощо [13, с. 84].

На думку В.Г. Дем'янишина, у дохідній частині бюджету зосереджується саме та частина вартості ВВП, яка в результаті перерозподільних процесів доходів «може бути спрямована на розвиток економіки держави, соціальний захист населення, соціально-культурні заходи, потреби оборони, управління» [4, с.89].

У широкому розумінні сутність доходів бюджетів визначає К. В. Павлюк, враховуючи різносторонні характеристики даної дефініції: «частина фінансових ресурсів держави, що формуються у процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у бюджетному фонді для забезпечення соціальних і економічних потреб держави» [7, с. 83]. Вчена вважає, що доходи бюджету являються фінансовою базою діяльності держави, а, відповідно, їхній склад доходів та форми мобілізації залежать від системи методів господарювання та від економічних завдань, які вирішує суспільство на тому чи іншому етапі розвитку.

Що стосується локального рівня, то при визначенні сутності доходів місцевих бюджетів доцільно відмітити специфіку їх формування, а також вказувати на необхідність врахування пріоритетів і завдань політики органів місцевої влади. Вітчизняний науковець Ю.В. Пасічник доходи місцевих бюджетів розглядає як окрему економічну категорію, що виражає сферу економічних відносин суспільства, що відображає взаємозв'язок з формуванням,

розподілом і використанням фінансових ресурсів на регіональному рівні та використовується місцевими органами влади з метою забезпечення поточних і перспективних завдань розвитку регіону [8, с. 360].

О.Д. Василик при визначенні поняття «доходів місцевих бюджетів» зосереджує увагу на тому, що вони являють собою грошові фонди, які є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих рад та місцевих адміністрацій, і використання таких фондів на фінансування, утримання і розвиток соціальної інфраструктури, місцевого господарства і ін. [3, с. 100].

Іншої точки зору дотримується О.А. Музика, яка стверджує, що доходи місцевих бюджетів – це грошові надходження, що отримуються за рахунок різноманітних законних джерел, є необхідними для забезпечення виконання завдань та реалізації функцій органів місцевого самоврядування, та для задоволення потреб населення [6, с. 68].

На комплексному підході до визначення доходів місцевих бюджетів наголошують і автори праці «Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади» [9, с. 41].

Тому, враховуючи вищезазначене, відмітимо, що у фінансовій науці сформульовано такі основні підходи щодо економічної інтерпретації доходів місцевих бюджетів: по-перше, доходи місцевих бюджетів трактуються як система економічних відносин, по-друге – як частина централізованих ресурсів держави, що зосереджуються у відповідних централізованих фондах грошових коштів в результаті перерозподільчих процесів.

Таким чином, доходи місцевих бюджетів доцільно визначати як економічну категорію, яка відображає сукупність економічних відносин, які виникають в процесі формування, розподілу та використання бюджетних ресурсів на рівні окремих територій, спрямовані на забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку регіону та задоволення потреб громадян.

Література:

1. Бабич А. М. Финансы. Денежное обращение. Кредит: учеб. / А.М. Бабич, Л.П. Павлова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 687 с.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док.: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Василик О.Д. Державні фінанси України: підруч. / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: НІОС. – 2002. – 608 с.
4. Дем'янин В.Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: монограф. / В.Г. Дем'янин. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.
5. Дробозина Л. А. Общая теория финансов / [под. ред. Л.А. Дробозиной]. – М.: Банки и биржи ЮНИТИ, 1995. – 256 с.
6. Музика О. Класифікація доходів місцевих бюджетів / О. Музика // Право України. – 2003. – № 10. – С.68–72.
7. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки: монограф. / К.В. Павлюк. – К.:НДФІ, 2006. – 584 с.
8. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: навч. посіб. / Ю.В. Пасічник. – К.: Знання-Прес, 2002 – 495 с.

9. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін / Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 396 с.

10. Поляк Г.Б. Финансы местных советов / Г.Б. Поляк. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 152 с.

11. Романовский М.В. Финансы: учеб. для вузов / [под. ред. проф. М.В. Романовского, проф. О.В. Врублевской, проф. Б.М. Сабанти. – М.: Издательство «Перспектива». – Издательство «Юрайт», 2000. – 520 с.

12. Романенко О.Р. Финанси: підруч. / О.Р. Романенко. – К.: Центр навч. літератури, 2003. – 312 с.

13. Савчук С.В. Теоретико-концептуальні засади визначення доходів бюджетів як об'єкту бюджетного планування / Світлана Савчук // Наука й економіка: науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету – 2012. – Вип. 1(25). – С. 81–89.

14. Юрій С.І. Бюджетна система України: навч. посіб. / С.І. Юрій, Й.М. Бескид. – К., 2000. – 400 с.

Чорнописька Вікторія Володимирівна, головний державний інспектор відділу супроводження судових спорів юридичного управління Головного управління ДФС у Тернопільській обл.

ПОДАТКОВИЙ БОРГ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ПОДАТКОВОМУ БОРГУ

Одним із важливих блоків суспільних відносин, котрий потребує максимальної правової визначеності, суспільного розуміння та практичної досконалості, є податковий блок. Беззаперечним є той факт, що велику роль у наповненні дохідної частини державного бюджету відіграють саме податкові надходження. За допомогою податків держава одержує у своє розпорядження ресурси, необхідні для виконання своїх суспільних функцій. Система оподаткування визначає кінцевий розподіл доходів в суспільстві.

Сучасні реалії в державі висувають необхідність розвитку податкової системи України у всіх її напрямках. Проте, перш за все, потрібно враховувати ті фактори, котрі гальмують такий розвиток та формувати їм механізм протидії. Одним із таких факторів можна

вважати існування податкового боргу, тобто заборгованості платників податків зі сплати податків і зборів, адже для фіскальних органів будь-якої країни це представляє значну проблему, оскільки змушує відволікати певні ресурси (фінансові, кадрові, часові) на її адміністрування. Наявність такого роду заборгованості деформує податкове середовище, оскільки різні платники зі схожими результатами господарювання через дію податкового механізму опиняються у нерівних фінансових умовах. Як наслідок, така заборгованість ставить під загрозу стабільність державних фінансів, знижує можливість фінансування передбачених державою програм і заходів, створює певні загрози у сфері фінансової безпеки [1, с. 210].